

Cmentarz z I wojny światowej nr 68 w Ropicy Ruskiej

Program prac konserwatorskich

Z UPOWAŻNIENIA
Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
w Krakowie
Krystyna Mleto
mgr Krystyna Mleto
Kierownik Delegatury
w Nowym Sączu

Opracował : mgr Marek Sawicki

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Krakowie
Delegatura w Nowym Sączu
ul. Wiśniowieckiego 127, 33-300 Nowy Sącz
tel./fax 18 442-84-84

Kraków, listopad 2015 r.

Załącznik do Pozwolenia Nr 58/2016

OZNS 5142.38.2016.km.z

SPIS TREŚCI

Karta tytułowa obiektu	s. 3
Rys historyczny i opis	s. 4
Stan zachowania	s. 6
Wnioski i założenia konserwatorskie	s. 12
Proponowane postępowanie konserwatorskie	s. 13

KARTA TYTUŁOWA OBIEKTU.

Nazwa obiektu : Cmentarz z I wojny światowej nr 68

Lokalizacja : Ropica Górnej, wzgórze
powiat gorlicki, gmina Sękowa

Czas powstania: 1915 r.

Autor: Hans Mayr

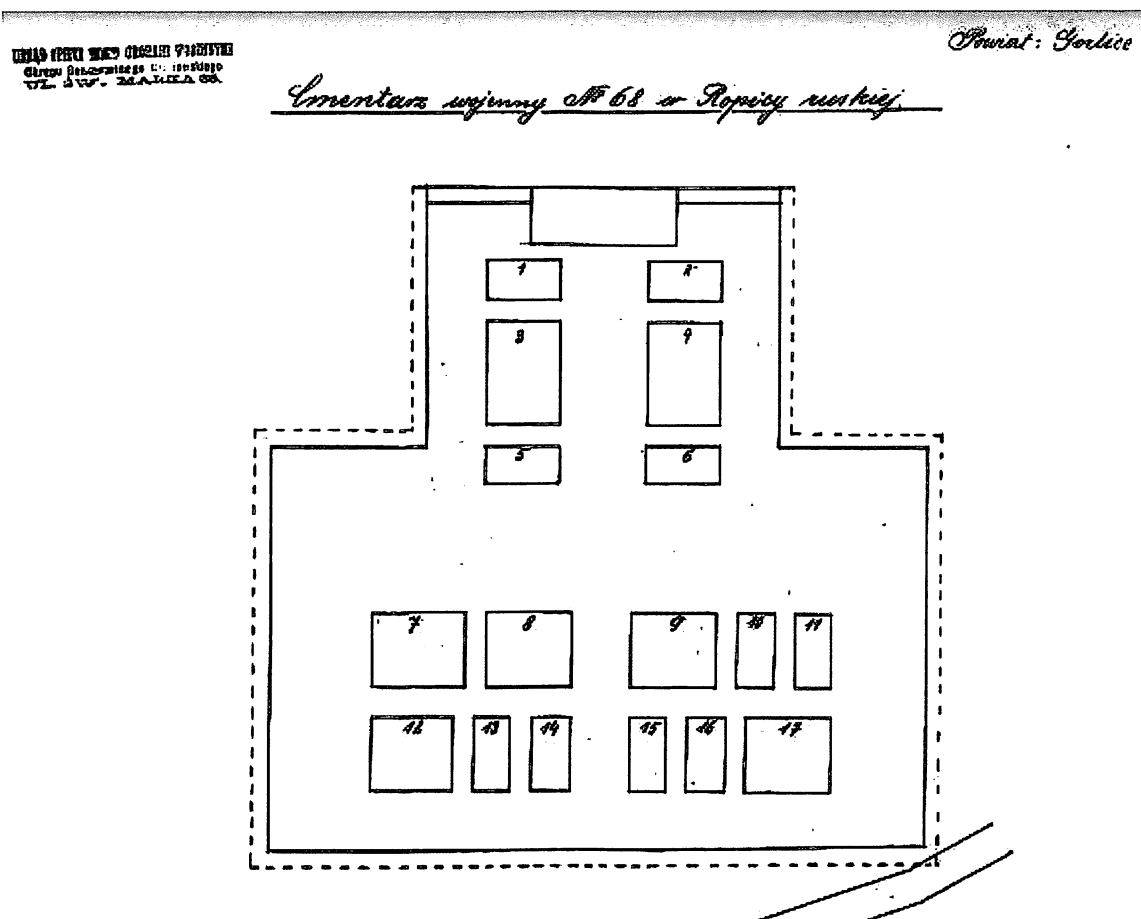
Wpis do rejestru zabytków: A- 1335/M

Właściciel: Skarb Państwa

**Opracowanie programu
prac konserwatorskich** Marek Sawicki, ul. Studencka 7a/6, 31-116 Kraków.
tel. (0-12) 423 06 34.
+ 48 606 169 889
e- mail: konsaw@poczta.onet.pl

Rys historyczny i opis

Cmentarz wojenny nr 68 w Ropicy Górnej (Ruskiej) – jest zabytkowym cmentarzem z I wojny światowej, zaprojektowanym przez Hansa Mayra.

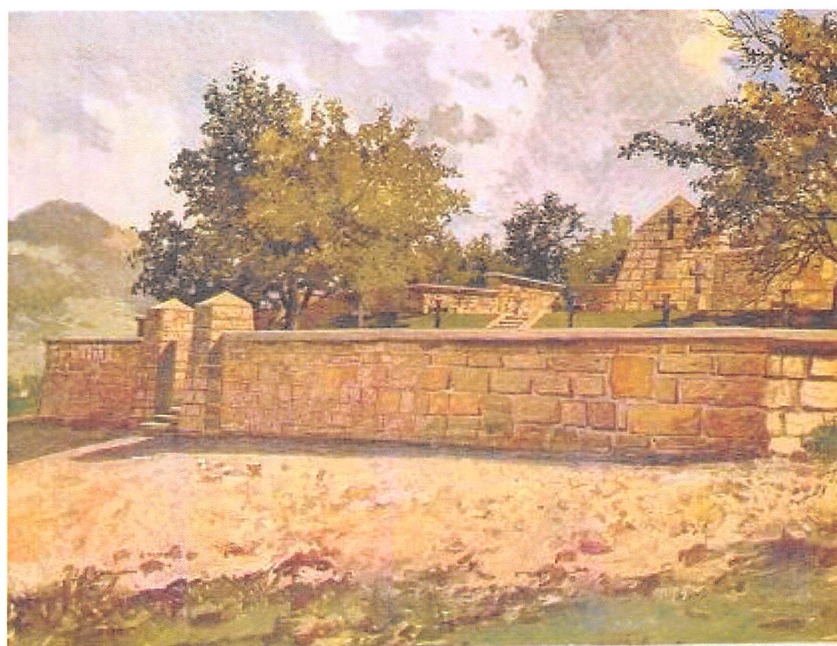
Ryc. 1 Plan cmentarza wojennego nr 68 – archiwalia (Drogomir Jerzy. *Polegli w Galicji Zachodniej 1914-1915 (1918). Wykazy poległych, zmarłych i pochowanych na 400 cmentarzach wojskowych w Galicji Zachodniej*. Tarnów: Muzeum Okręgowe w Tarnowie)

Cmentarz znajduje się na zboczu wzgórza przy leśnej drodze wnoszącej się wzdłuż strumienia. Niegdyś usytuowany był na skraju lasu, obecnie otacza go gęsty las. Aby można było do niego dojść z drogi Sękowa-Maławów zbudowano żelbetowy mostek przez Maławówiankę, przez który, do dzisiaj, przechodzi się idąc do cmentarza.

Cmentarz założony na rzucie odwróconej litery T, zajmuje powierzchnię około 400 m². Otoczony z 4 stron ogrodzeniem z ociosanego kamienia z betonową nakrywą, dostosowanym uskokami do układu terenu. W środku ogrodzenia, od strony północno-wschodniej znajduje się drewniana bramka wejściowa, flankowana dwoma słupami z kamienia, od której biegnie wybrukowana ścieżka rozdzielająca teren cmentarza na dwie części. Obszar cmentarza składa się z dwóch tarasów połączonych schodami. Na nagrobkach znajdują się żeliwne krzyże

łacińskie z datą 1915 oraz małe żeliwne krzyże dwuramiennie, ustawione na niskich betonowych cokołach. Przy tylnej części ogrodzenia umieszczony jest pomnik centralny z kamieni, w kształcie steli z wnęką. Do pomnika żelaznymi klamrami przymocowany jest krzyż z drewnianych belek.

Na cmentarzu jest pochowanych 110 żołnierzy: 58 żołnierzy armii austro-węgierskiej i 52 żołnierzy rosyjskich.

Kriegerfriedhof Ropica ruska Nr. 57 - Gräberbezirk III - Nach einem Aquarell von Reinhold Völkel

Ryc. 2 Widok cmentarza – akwarela (www.sekowa.info)

Ryc. 3 Kartka pocztowa z widokiem cmentarza – archiwalia (www.sekowa.info)

Cmentarz wojenny Nr 68 Ropica Ruska, ok. 1918. Projektował Hans Mayr.
Kriegerfriedhof Nr. 68 Ropica Ruska, um 1918. Entwurf Hans Mayr.

Ryc. 3 Fotografia cmentarza wykonana ok. 1918 roku – archiwalia (Drogomir Jerzy. *Polegli w Galicji Zachodniej 1914-1915 (1918). Wykazy poległych, zmarłych i pochowanych na 400 cmentarzach wojskowych w Galicji Zachodniej.* Tarnów: Muzeum Okręgowe w Tarnowie)

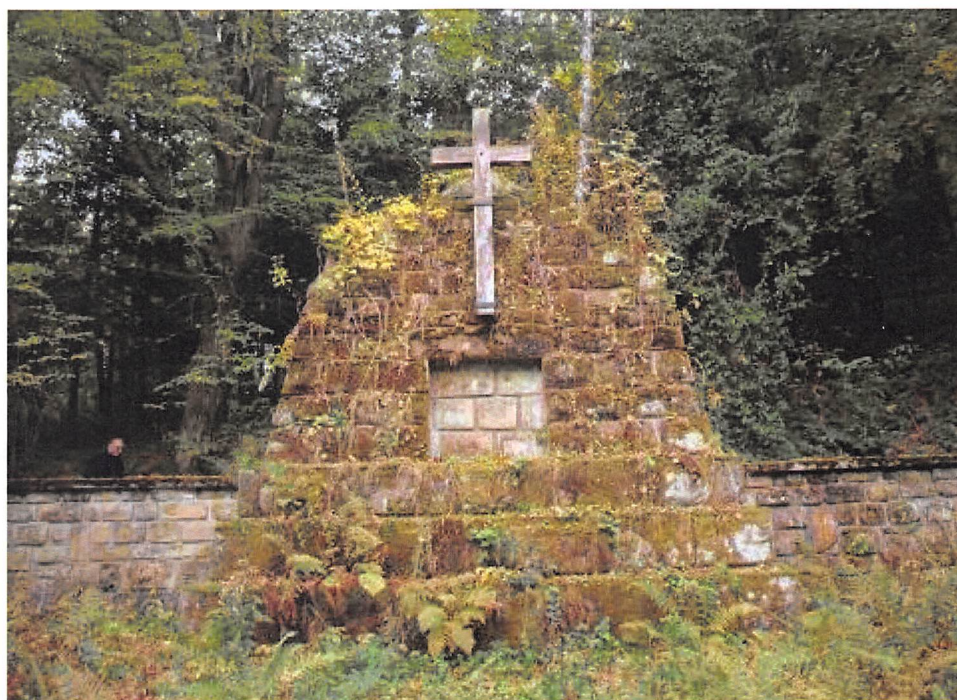
Stan zachowania

Kamienny mur ogrodzenia i pomnik są zabrudzone, zawilgocone, bardzo omszałe i wykazują wykruszenia kamienia oraz częściowy brak spoinowania. Widoczne również pęknięcia strukturalne. Pomnik porośnięty jest roślinnością.

Fot. Nr 1. Mur cmentarza, z wejściem, stan kamienia

(fot. Adam Dymek – wrzesień 2015r.)

Fot. Nr 2. Pomnik centralny, widoczne ubytki i zawilgocenia kamienia, mchy i porastająca go roślinność

(fot. Adam Dymek – wrzesień 2015r.)

Fot. Nr 3, 4 Pomnik centralny, stan zachowania kamienia

(fot. Adam Dymek – wrzesień 2015r.)

Nakrywy betonowe na murze ogrodzeniowym spękane, pokryte warstwą brudu i w dużym zakresie mchem i porostami.

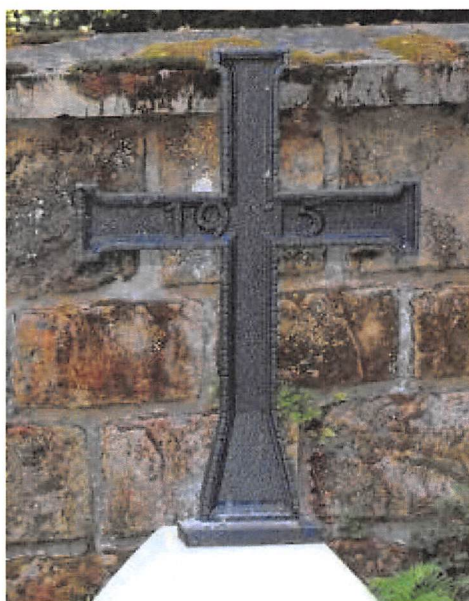
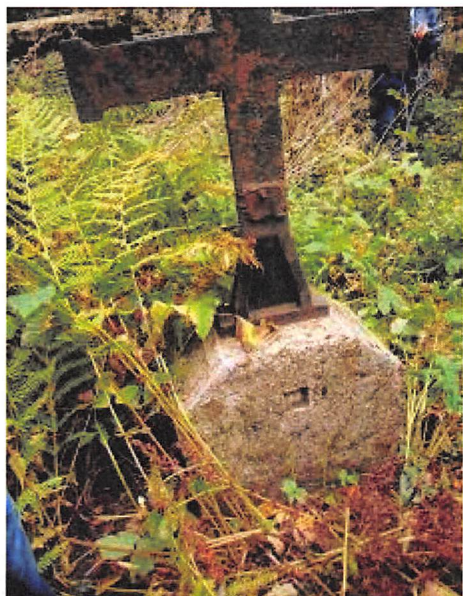

Fot. Nr 5, 6 Stan techniczny nakryw betonowych ogrodzenia cmentarza, widoczne pęknięcia strukturalne

(fot. Adam Dymek – wrzesień 2015r.)

Betonowe cokoły krzyży zachowane w lepszym stanie, pokryte warstwą brudu, niektóre spękań. Możliwe że są to bardzo dobrze wykonane repliki oryginalnych, z dekoracyjnym opracowaniem powierzchni imitującym obróbkę kamieniarską w formie groszkowanych powierzchni ujętych gradzinowanymi listwami (tzw. szlak krakowski).

Krzyże żeliwne w dość dobrym stanie.

Fot. Nr 7,8,9,10 Cokoły betonowe i żeliwne krzyże nagrobne

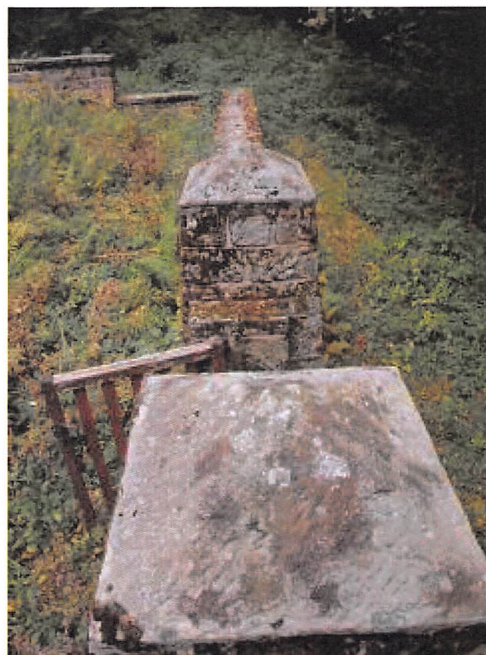
(fot. Adam Dymek – wrzesień 2015r.)

Drewniany krzyż przymocowany do pomnika nie jest oryginalny i nie nawiązuje formą ani sposobem montażu do oryginalnego widocznego na zdjęciach archiwalnych. **Bramka drewniana** – nowa, ma kształt niezgodny z oryginalnym – w dość dobrym stanie.

Fot. Nr 11 Drewniany krzyż przymocowany do pomnika centralnego

(fot. Adam Dymek – wrzesień 2015r.)

Fot. Nr 12,13 Słupy ogrodzeniowe z bramką wejściową na cmentarz

(fot. Adam Dymek – wrzesień 2015r.)

Wnętrze zachowało widoczny podział na dwa tarasy połączone kamiennymi schodami i układ grobów symetryczny względem alei na osi. Układ mogił mało czytelny.

Fot. Nr 14 Widok na wnętrze cmentarza
(fot. Adam Dymek – czerwiec 2015r.)

Fot. Nr 15, 16 Kamiennie schody łączące tarasy cmentarza
(fot. Adam Dymek – wrzesień 2015r.)

Schody- zarówno wejściowe jak i łączące dwa poziomy cmentarza - porośnięte roślinnością, częściowo spękane. Widoczne odspojenia. Mają zniszczoną powierzchnię, porowatą, krusząca się , co ułatwia rozwój roślinności.

Wnioski i założenia konserwatorskie

Cmentarz należy poddać kompleksowym pracom konserwatorskim, które powinny zatrzymać procesy destrukcyjne i w maksymalnie możliwym stopniu przywrócić mu wygląd z czasu powstania.

Prace przy uporządkowaniu wnętrza, szczególnie odtworzeniu układu mogił oraz krzyża pomnikowego należy poprzedzić analizą dokumentów archiwalnych. Opracowana na ich podstawie dokumentacja historyczno-odtworzeniowa wymaga uzgodnienia z WUOZ.

Wykonanie i umieszczenie na nagrobkach tabliczek zostanie zrealizowane po zakończeniu prac konserwatorsko-remontowych i powinno być poprzedzone uzgodnieniem projektu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

W ramach technicznej konserwacji kamiennego muru, po jego odczyszczeniu, należy pod nadzorem konstruktora zabezpieczyć widoczne pęknięcia poprzez „przecerowanie” wątku oraz iniekcje jak również uzupełnić brakujące ciosy kamienia.

Wszystkie elementy wyposażenia cmentarza należy poddać konserwacji technicznej i estetycznej. Krzyż drewniany wykonać zgodnie z opracowaną dokumentacją historyczno-odtworzeniową, po jej uzgodnieniu z WUOZ .

Istniejącą bramkę proponuje się poddać zabiegom konserwatorskim i pozostawić do czasu, kiedy ze względów technicznych konieczne będzie wykonanie nowej. Wówczas będzie okazja do zmiany jej formy na historyczną, o formie która wynikać będzie z w/w dokumentacji

Proponowane postępowanie konserwatorskie

Elementy kamienne (mur ogrodzeni, pomnik centralny, schody)

1. Oczyszczenie wstępne (na sucho) z kurzu, mchów, porostów, glonów.
2. Oczyszczenie z nawarstwień i zabrudzeń przy użyciu agregatu CE-PE z odpowiednio dobranym materiałem czyszczącym- ścierniwem- piasek kwarcowy.

3. Usunięcie wszystkich cementowych zamurowań, fug, metodą mechaniczną poprzez skucie.
4. Usunięcie spoin cementowych, zasolonych, zmurszałych na znaczną głębokość. Doczyszczanie z resztek zaprawy wykona się ręcznie wąskimi dłutami kamieniarskimi.
5. Doczyszczanie wątku kamiennego:
 - zastosowanie pasty czyszczącej firmowej na bazie środków powierzchniowo czynnych opartych na fluorku amonu np. *AlkutekxFassadenreiniger- Paste*, firmy Remmers,
 - miejscowe doczyszczanie 2 % wodnym roztworem *kwasu fluorowodorowego*, (sposób nanoszenia pędzlem lub w okładach z kompresów), z obfitym spłukaniem wodą i neutralizacją,
 - ręczne doczyszczanie szczotkami mosiężnymi, nożami szewskimi.
6. Zabezpieczenie zniszczonych partii kamienia poprzez nasączenie preparatem na bazie krzemianu etylu– np. *FuncosilSteinfestiger 300* firmy Remmers - lokalnie przy użyciu pędzli.
7. Nasączenie kamieniarki muru środkiem przeciw porostom, mchom i glonom np. środkiem o nazwie firmowej *FuncosilSnl – Geruuchsarm* firmy Remmers nanoszonym pędzlem.
8. Uzupełnienie (metodą „cerowania”) większych ubytków muru przy użyciu piaskowca karpackiego o podobnych wymiarach z użyciem zaprawy tradycyjnej, wapienno-piaskowej w stosunku 3: 1 lub firmowej fugi renowacyjnej np. *Trass- Kalk-Fugensanier- Mörtel* firmy Tubag.
9. Wypełnienie wszystkich większych ubytków kamienia kitem mineralnym np. *FuncosilResauriermörtel* firmy Remmers lub firmy Atlas- „*Złoty Wiek*” barwionym w masie i nakładanym warstwowo. W miejscach większych i głębszych ubytków proponuje się kity wzmocnić zbrojeniem z drutu niekorodującego tzw. „pajaczki”.
10. Uzupełnienie usuniętych spoin, fugą mineralną o składzie tradycyjnym 3cz. piasku drobnego (żółtego), 1 cz. wapna dołowanego, 0,5 cz. cementu portlandzkiego białego z dodatkiem pigmentów lub firmową fugą wapienno- trasową np. *Trass- Kalk-Fugensanier- Mörtel* firmy Tubagz odpowiednio opracowaną spoiną
11. Scalenie kolorystyczne kitów z użyciem spoiwa np. *Funcosil La* firmy Remmers pigmentami mineralnymi.

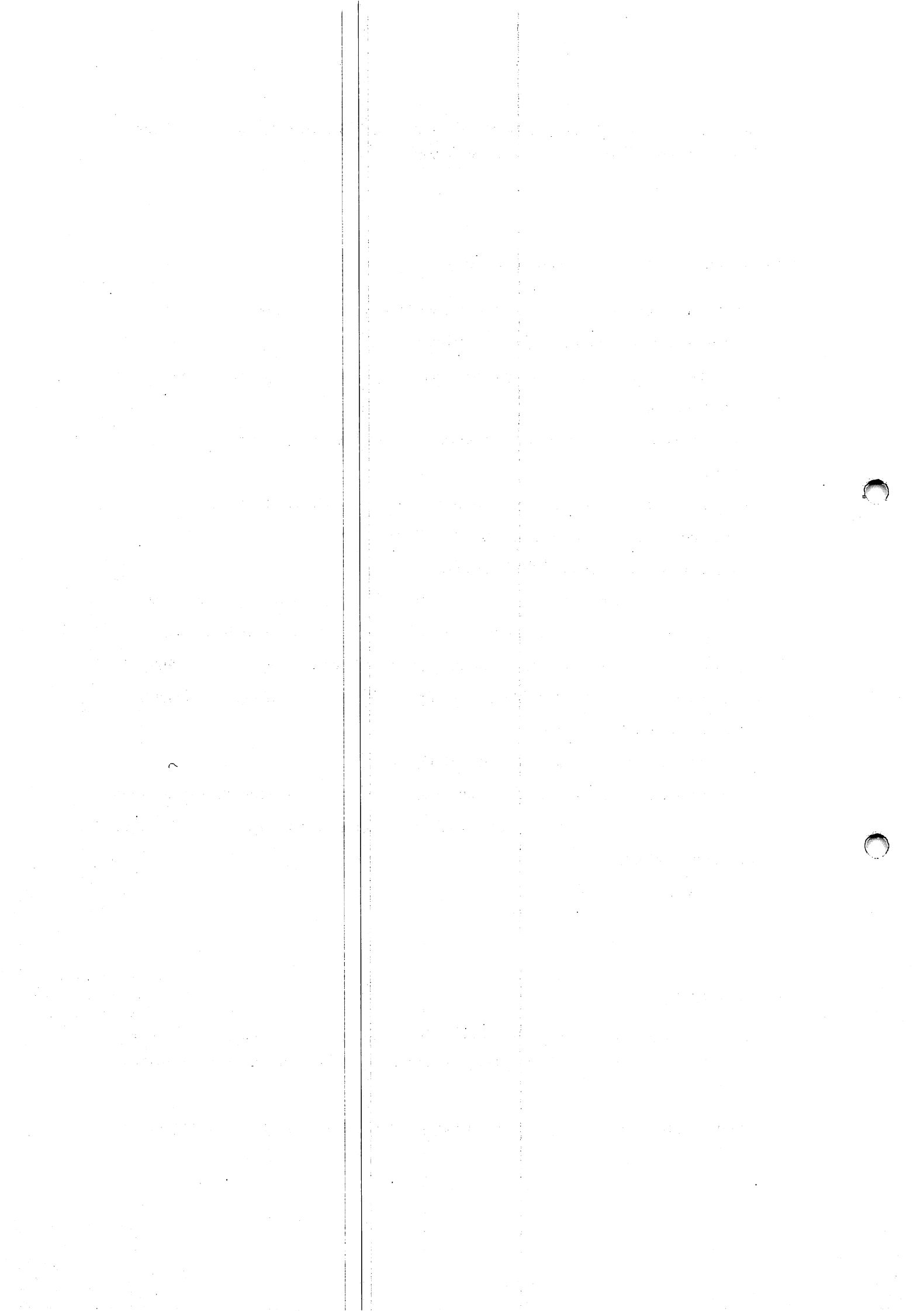
12. Impregnacja i hydrofobizacja żywicą silikonową np. *SARSIL W* produkcji Zakładów Chemicznych „Silikony Polskie- Nowa Sarzyna”.

Elementy betonowe (nakrywy muru, cokoły pod krzyże. schody)

1. Czyszczenie powierzchni betonu i usunięcie warstwy farby metodą strumieniowo-ścierną (najlepiej z zastosowaniem ścierniwa piaskowego).
2. Dezynfekcja betonu preparatem bakterio- grzyboi glonobójczym poprzez nanoszenie pędzlem lub natrysk.
3. Naprawa betonowych elementów z zastosowaniem systemu naprawczego np. firmy Remmers *Viscacid PCC*:
 - nałożenie warstwy czepnej w celu poprawienia przyczepności *PCC Grund*
 - wypełnienie ubytku zaprawą naprawczą *PCC Mortel N*
 - szpachlowanie powierzchni *PCC Spachtel N*
4. Uzupełnienie ubytków betonu mineralną zaprawą firmową lub tradycyjną z doбором wypełniacza w postaci kruszywa czy piasku żwirowego o odpowiedniej granulacji.
5. Na powierzchni uzupełnień formy cokołów pod krzyże odtworzyć ozdobną warstwę wykończeniową imitującą obróbkę kamieniarską : płaszczyzny groszkowane ujęte listwami tzw. szlaku krakowskiego.
6. Ewentualne wykonanie części nakryw metodą odlewów.
7. Wykończenie powierzchni schodów nową szlichtą z zaprawy cementowo-piaskowej na gładko (ewentualnie w koniecznym zakresie wykonanie nowych pojedynczych stopni metoda odlewania)
8. Zabezpieczenie hydrofobowe.

Krzyże żeliwne

1. Usunięcie ewentualnych pozostałości nawarstwień malarskich metodą chemiczną przy użyciu past firmowych do usuwania powłok olejnych (takich jak Skansol, Remosol, Vitaw)
2. Usunięcie produktów korozji metodą strumieniowo-ścierną (np. przy użyciu agregatu Ce-Pe).

3. Doczyszczanie powierzchni mechanicznie szczotkami drucianymi.
4. Zabezpieczenie powierzchni środkiem antykorozyjnym.
5. Pomalowanie farbą ftalową lub poliwinylową w kolorze czarnym matowym.
6. Ewentualne odtworzenie krzyży brakujących metodą odlewów wg zachowanego wzoru.

Drewniana bramka

1. Odczyszczanie metodą mechaniczną.
2. Dezynfekcja drewna z użyciem preparatu np. firmy Remmers *Multi GS*
3. Wzmocnienie łączeń np. poprzez wprowadzenie w szczeliny fleków lub klinów z użyciem kleju chemoutwardzalnego.
4. Uzupełnienie większych ubytków drewna poprzez flekowanie.
5. Scalenie kolorystyczne powierzchni bejcą.
6. Zabezpieczenie powierzchni impregnatem do drewna o odpowiednio dobranym kolorze lub transparentną lakierobejcą.

Wnętrze

1. Opracowanie dokumentacji historyczno - odtworzeniowej
2. Uporządkowanie układu wnętrza zgodnie z dokumentacją z koniecznym zakresem odtworzenia elementów brakujących.

mgr MAREK SAWICKI
ARTYSTA PLASTYK
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
31-116 Kraków, ul. Studencka 7a/6
tel. 12 423-06-34, 606-169-889

